des töötanud asutajana ja juhatusliikmena kohalikes põllumeeste-, karskus- ja teistes seltsides. Eriti laialine ning intensiivne on J.-i kaastöö Tartu seltsides; siin on ta »Karskuse Sõbra« esimees 6 a., Eesti Nooresoo Kasvatuse Seltsi abi-esimees ja kuratooriumi liige ning ajuti esimees, Puškini gümnaasiumi vanematekogu abi-esimees, »Vanemuise« teatritoimkonna liige paljude aa. kestel (1908—20), »Vanemuise« esimees 1914—20, Eesti Kirjanduse Seltsi eestseisuse liige algusest peale: kirjatoimetaja 1907—14, abi-esimees 1914—22, esimees 1924. a. alates; peale selle on J. toiminud Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi eestseisuse liikmena, Kommertskooli kuratooriumi liikmena, I Laenu- ja Hoiuühisuse nõukogu liikmena ning esimehena, Tartu Eesti Majanduse-Ühisuse juhatuse liikmena ning pärast dr. A. Eisenschmidti (vt.) surma esimehena jne.

Suurest politikast seisab J. maal elades tegelikult eemal, jälgib aga juba noormehena teravasti eesti avalikku elu ning avaldab oma seisukohta 80-date aa. alul möllavate ägedamate võitluste puhul lendkirjas »Erapooletumad mõtted« (1882), püüdes võitlushimulistesse mõjuda kainestavalt ning lepitavalt. »Postimehe« toimetuse liikmena on J., valitsedes kerge sule üle ning omades tähelepandavat võimet väljendada oma mõtteid ruttu, selgesti ning kujukalt, lugematuid kordi juhtkirjades ning teisal sõna võtnud Eesti sise- ja välispolitika ning kultuurielu küsimustes, iseloomustades seisukorda tabavalt ning tihti õnnelikult tähistades sündmuste, eriti ka välispolitiliste, arenemisjooni. Ajakirjanik olles tuli J.-il teotseda ka otsekohe tegeliku politika väljal: 1907. a. valiti ta Vene II riigivolikogu (duuma) liikmeks Liivimaalt ning iseseisvas Eestis oli J. I ja II Riigikogu liige Eesti rahvaerakonna nimekirja järele. J.-i ajakirjaniku-tegevus on ulatunud väljapoole eesti keele ning kodumaa piiregi: noormehena tegi ta kaastööd Harry Jannseni (vt.) saksakeelsele päevalehele »Die Heimath« ning avaldas hiljemini rea juhtkirju kodumaa politiliste olude ning rahvuslikkude vahekordade üle Riia vabameelses saksa lehes »Rigasche Neueste Nachrichten«; samuti on J.-i sulest ilmunud artikleid Eesti kirjanduse ning riiklikkude olude üle Saksa, Rootsi, Soome perioodilistes väljaannetes ning koguteostes (Aus fremden Zungen, Nordisk Familjebok, Tietosanakirja j. t.). Viimaks on J. avaldanud Eesti kultuuriloo alalt pikemaid kirjutisi osalt koguteostes, osalt iseraamatuina. Mainitavad on: 1) »Postimehe ajalugu« (»Postimees 1857—1907, 50-aastase kestuse mälestuseks«, Tartus 1909, lk. 1—138), kus ühenduses vanema eesti ajalehe käekäigu kirjeldusega esitatakse rohkesti andmeid Eesti kultuuri ning eriti avaliku arvamise ja politilise mõtteviisi kujunemise kohta; ehkki töö paiguti kannab liiga konspektiivset laadi ning muutub lihtsaks sündmuste registreerimiseks, paiguti kannatab juubeliteoses arusaadava ühekülgsuse all olude ning tegelaste hindamises, on ta ikkagi hinnatav Eesti iseteadliku elu tekkimist ja arenemist läbilõikes selgitava ülevaatena ning materjali koguna. 2) »Carl Robert Jakobsoni elu ja töö« (1925); selles kirjelduses, mis J.-i ajaloolistest töödest kõige ühtlasemalt läbi töötatud, antakse ehk küll populaarses vormis arhivaalse ja käsikirjalise materjali ning isiklikkude mälestuste ja kaasaeglastelt saadud andmete põhjal kujukas ülevaade ärkamisaja silmapaistvama rahvajuhi ja politikamehe elust ja tegevusest, vääriliselt täiendades senist materjali. Erilise tähelepanu ning heakskiitva hinnangu on leidnud 1926. a. ilmunud »Minu mälestused I«, kus ladusas, kujukas jutustuses autori isikliku elu sündmuste raamis esitatakse rikkalikku materjali ja andmeid meie lähema mineviku olude ja nähtuste valgustamiseks, eriti Eesti haridusning politikaelu sündmuste selgitamiseks ja nende arenemist edendavate või takistavate tegurite ja isikute iseloomustamiseks.

Nende ajalooliste tööde kõrval võiks veel mainida J.-i vähemaid brošüüre: »Huvitav peatükk Eesti minevikust« (1921), mis sisaldab andmeid J. G. Eisen von Schwarzenbergi (vt.) tegevuse kohta peaasjalikult Torma kirikuarhiivi põhjal, ja »Kultuurilist ja politilist Nipet-Näpet Eesti kaugemast ja lähemast minevikust« (1923).

Isikl. saadud andmed; Post. album; A. J., Minu mälestused I (1926); Kampmann, Peaj. II[II], 255 j. *T.*

JÜRGENSTEIN, J., vt. **LILL, J.**

JÜRISSON, vt. **MARTNA.**

JÜRMANN, Michael, ärkamisaja tegelane, sünd. 6. I 1853 Vana-Põltsamaal talurentniku pojana, õppis Tartu ülikoolis usuteadust 1872—76, pidas prooviaastat Paides, Karuses, Haapsalus, oli 1878—83 Nõo ning 1883—1923 Tarvastu koguduse õpetaja ja elab praegu (1927) emeritusena Tallinnas. Tarvastu kirikuõpetajana sai J. Viljandi praostkonna vaimulikuks koolide revidendiks, millena püüdis edendada kodulaste õpetamise asja venestamispäevil; 1899. a. valiti J. Viljandi praostkonna praostiks, missugust sündmust tol ajal hinnati rahvusliku võiduna; praostina oli J. ka Pärnu-Viljandi kreismaakooli-kohtu ning samuti ülemkirikueestseisjaameti liige. — Eesti rahvuslikest püüdeist hakkas J. juba üliõpilasena osa võtma, liitudes rahvuslikul alusel koondunud eesti üli-